

A FELKÉSZÜLTSEG RITKÁN BOSSZULJA MEG MAGÁT

Sz. Koncz István beszélgetése

Mintha valaki megrendezte volna: beszélgetésünk alatt törekeny, fiatal lány kopogtat a sekrestyeajtón. Belép, úgy tűnik, talán tud angolul, köszön. Csigi Péter fölé magasodik, a lány pedig nyilvánvalóan megérzi, hogy aki vele szemben áll, jobban beszéli nála a nyelvet. Mutatja hát a telefonját. Magyar sms, kicsit suta fordítás virít a kijelzőn, *gyógyszerész-hallgató vagyok itt, az egyetemen*, áll az üzenetben. És néhány szó arról, hogy a vírus és a tanulás miatt nehezen boldogul. Támogatást kér. Csigi Péter bólint, előveszi a pénztárcáját, és néhány szó keretében a lány kezébe nyom egy bankjegyet. Az ajtóig kíséri, majd visszaül a székére.

– Most ennyit tudtam adni – mondja már nekem, szinte szabódva.

Aprócska jelenet a pécsi Pius templom életében. Kis, kora esti intermezzo. Meglehet, ha nem is gyakori, valószínűleg nem példa nélküli. Nagyon beszédes. Vendéglátóm talán élhetett hasonlóan szorult helyzetben, vagy egyszerűen átérzi a lány gondjait. Nem kérdezi, hogy hívó-e, hogy eljön-e valamelyik istentiszteletre. Nem ítélkezik, nem mérlegel, nem határozza meg a soha vissza nem térülő kölcsön feltételeit. Ad. Egyébként a prédikációiban is ilyen: hívei méltán érzik úgy, hogy az az ember, aki most szólt hozzájuk a szószékről, mindent kiadott magából, amit pillanatnyilag tudott. Talán ezért is van valóságos rajongói köre.

Csigi Péter 1984. március 16-án született Szekszárdon. Általános iskolába még Babits városában járt, ám már Pannonhalmán, a bencéseknel érettségizett. 2002-től a Pécsi Hittudományi Főiskola hallgatója volt, ahol utóbb katolikus teológusként végzett. Ugyanekkortól a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán is hallgatói státuszban volt, latin nyelv és irodalom szakos tanári diplomáját (nem melleleg: kitüntetéssel) itt vehette át. Mindemellett 2008-ban pappá szentelték. Tulajdonképpen három (a tanárképzéssel együtt négy) felsőoktatási intézményt végzett egyszerre. Hogyan? Mindjárt megkérdezzük. Utóbb Angliában, a King's College London kötelékében volt PhD-hallgató 2011-től, tudományos fokozatát is ott szerezte. Hogy pontosan miből, azt a következő oldalakon tisztázzuk. Egyházi szolgálatát a pécsi Kertvárosban, a Szent Erzsébet Plébánián kezdte, majd rövid ideig Regölyben és Dombóváron gyakorolta hivatását. Londonból hazatérve a pécsi Jézus Szíve Plébániára került, 2015 óta itt találkozhatnak vele a hívők. Tanít a Hittudományi Főiskolán és a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumában. Kutatóként működött közre a Filozófia, teológia és tudomány a késői antikvitásban című OTKA-pályázatban, illetve az Early Christian Iconography and Epigraphy: A new approach to Dölger's classical project-ben, a British Academy Research Development Awards keretében. Publikációi zömükben kutatásaihoz kapcsolódtak, de 2015-ben rendkívül fontos, a zsidó-keresztény párbeszédet erősítő írás jelent meg tőle a holokauszt emléknapja alkalmából. Kutatási eredményeit 2009-től többek között Rómában, Londonban, Oxfordban és Budapesten ismertette tudományos konferenciák keretei között. Angolul, latinul felsőfokon tud, de középfokú nyelvizsgával rendelkezik németből is. Emellett, ha

kell, olvassa és fordítja az ógörög, valamint a kopt írásokat. Időszaki kiadványokban megjelenő munkái mellett szócikket jegyez a Szépművészeti Múzeum lexikonjában: a legfontosabb ógörög hangszerről, az aulusról értekezik.

Csigi Péter – bocsánat az általam alkotott kifejezésért – a hümmögő papok közé tartozik. Először Jelenits Istvánt, a piaristák egykori tartományfőnökét ismertem meg közülük. Meséltem neki kamaszos lelkesedéssel, hogy újságkihordóként dolgoztam az akkor mögöttünk hagyott nyáron a Balatonnál, és hogy elmentem Latinovits Zoltán temetésére. Hogy katolikus szertartás volt, és hogy sokan voltunk, és hogy nem láttam semmit. Hümmögött. Rá három hónapra tudtam meg, hogy ő temette... A hümmögő pap ilyen. Meg kell őriznie a csendjét, meg kell őriznie a végtelen szerénységét ahhoz, hogy hitele maradjon? Nem tudom. De azt tudom, hogy ez az olykor kételkedő vagy egyetértő figyelem nem elítélni, hanem megérteni igyekszik. Az elképzelhető határokig, sőt, olykor azokon is túl. Meglehet, ennek köszönhető, hogy az egyháztól távol eső emberek is képesek befogadni a hümmögő papokat. Esetleg visszakapják azt a fenntartások és előítéletek nélküli csöndes figyelmet, amelyet közvetítenek? Meglátjuk. Tartsanak velem, ismerjük meg együtt Csigi Pétert!

Sz. Koncz István: – Karácsonyi prédikációja során említette tavaly, hogy kisgyerekként tiltakozott a szentesti evangéliumi szakasz ellen, mire édesapja befogta a száját. Jól értettem?

Csigi Péter: – Karácsony vigiliájának egyik szakasza ez az evangéliumi részlet. Ritkábban szokott előkerülni. Ahol azonban felnőttem, szokás volt december 24-én délutáni misét tartani, hogy a gyerekeket el lehessen vinni otthonról. Az egyik ilyen alkalommal elhangzott Máté evangéliumának elejéről a felsorolás Ábrahámától Jézus Krisztusig a háromszor tizennégy nemzedék nemzetségtáblája. Felolvasni és követni a sok-sok nevet egyaránt megterhelő. Kisgyerekként kicsúszott a számon, hogy mikor hagyja már abba? Apám, érthetően, a szájamra tapasztotta a kezét.

– Ahol felnőttem, mondta az imént. Szekszárdon, ugyebár. Milyen volt a kisebb közösség, ahol formálódott az élete?

– Alapvetően két közösséghez tartoztam. Egyik az általános iskola volt, ahová már két idősebb testvérem is járt. Közel volt, tízpercnyi gyalogsétára. Jó iskola volt, német nemzetiségi, a városban talán a legerősebb akkor. Szekszárd ismert szülöttéről, Dienes Valériáról neveztek el, korábban négyes számúként emlegették. Sokan származásuk miatt jártak oda, de mások, mint én, amiatt, mert emelt szinten meg lehetett tanulni németül. Jellemző, hogy tizennégy évesen az osztályból többen is középfokú nyelvvizsgát tettünk, ami akkoriban egyáltalán nem volt szokás.

A másik a templomi közösség volt. Szüleim katolikusok, többé-kevésbé jártak is templomba. A kilencvenes évek elején, a rendszerváltással volt egy felfutása a hitéletnek. Gyerekként persze nem láttam át a folyamatot, de sokan rátaláltak az egyházra, vagy visszataláltak hozzá. Mindez egybeesett azzal, hogy új plébános érkezett. Mayer Mihályt '89-ben kinevezték pécsi püspöknek, és ő, maga helyett korábbi évfolyamtársát, Farkas Bélát küldte Szekszárdra, aki aztán később Pécssett mint a Belvárosi templom utolsó plébánosa fejezte be életét. A kilencvenes évek, a gyerekkorom mindenestre az ő plébánosságával telt. Fiatal káplánok sora, lendületes egyházi élet – könnyű volt benne magamra találni. Nemcsak a miséken, hanem azokon kívül is otthon éreztem magam.

– Szekszárdi földbe gyökerezett a család?

– Nem, szüleim Dunaföldvárról származnak mind a ketten. A munka miatt kerültek délebbre. Négy nagyszülőm közül kettőt ismerhettem, de gyerekkoromban ők is meghaltak. Anyám adminisztrátorként dolgozott egy helyi középiskolában. Több mint harminc évig ugyanannál az íróasztalnál, ahogy mondani szokta. Apám nyomdász volt. Ma már mindketten nyugdíjasok.

Mivel apám könyvekkel foglalkozott, bőven volt belőlük otthon. A történelem, a földrajz iránt kimondottan érdeklődött. Ha bádogos lett volna, valószínűleg más irányt vesz az életem. De a könyv természetes volt; megbecsülését is a szüleimtől láttam.

– *Az általános iskolát követően jött a pannonhalmi gimnázium. Jó emlékeket őriz?*

– Sokféle emlékem van.

– *Nagyon diplomatikusan válaszolt.*

– Amiért hálás vagyok: megtanultam nagyon tanulni. Távol a családtól, önállóan kellett dolgozunk. Éjt nappallá téve, szó szerint. Olyan magas volt az elvárás, hogy sokszor az éjszakát megszakítva keltünk föl, hogy egy-egy dolgozatra felkészüljünk. Hogy konkrét dolgot említsek, biológiából például el kellett sajátítanunk a kis növényhatározót. *Quercus robur* – kocsányos tölgy, és így tovább.

– *Minden növény tudományos nevét?*

– Nemcsak nagy szellemi erőfeszítés egy tizenöt éves számára, hogy ennyi idegen szót megtanuljon, hanem az a fajta lelki gát is ott magasodott az emberben, hogy ez mire jó? Mi értelme van? Valahogy át kellett lépni ezen az akadályon. Attól fogva viszont nem kérdeztem többé, hogy mit miért kell megtanulni. Tudomásul vettem, hogy ha nem is látom értelmét, most ez a dolgom, el kell sajátítanom. Később aztán hasznát vettem. A hit-tudományi főiskolán például az ókori Izrael királyainak sorát kellett befifláznunk ugyanígy, sorban évszámokkal. Vagy az egyetemen, a latin szakon nyelvtörténetből szanszkrit ragozási sorokat kellett bevágnunk. Ezeknek is vajmi kevés hasznát vettük, de ugyancsak elvárták. Fogtam magam, betanultam, levizsgáztam belőle ötösrre, és másnapra elfelejtettem. Pannonhalmán hozzászóltam, hogy nagy mennyiséget, gyorsan kellett megtanulni. A mai napig elkísér ez. Itt vannak például a prédikációk. Mindig fejből szoktam beszélni köszönhetően annak, hogy könnyen tanulok. Nem okoz nehézséget, hogy tíz-tizenöt percnyi szöveget megjegyezsek. A mögöttünk hagyott karácsonyi ünnepkör viszont igazi kihívás volt. Egybetorlódtak a jeles napok, négy nap alatt négy különböző szentbeszéddel kellett készülni, mindet megtanulni és elmondani több templomban is. Hál' Istennek, végigcsináltam.

– *A növények tudományos nevééről jut eszembe! Ön a gimnáziumban latinból igencsak vitézkedett.*

– Az ókori történelem mindig is érdekelt, jól ment a nyelvtanulás. A gimnázium alatt versenyek jöttek, sikereket értem el, örömet találtam benne. Először a latin középiskolai verseny magyarországi fordulójában vettem részt, de ami igazán érdekes, hogy itt tizenvalahányunkat kiválasztottak, mehettünk Olaszországba a nemzetközi Cicero-versenyre. Különösebb eredményt ott már nem értem el, de hatalmas dolognak éreztem, hogy eljuthattam oda. Az itáliai tartózkodás nagy élmény volt. A verseny maga Arpinóban volt, Rómától délre, Cicero szülővárosában. Szerencsésen alakult, hogy hozzám hasonló érdeklődésű fiatalokat fújt össze a szél, és három latintanárr kísért minket. Aztán Rómában is eltöltöttünk néhány napot – ez kimondottan meghatározó volt. Akkor jártam ott másodszer, és láttam az ókori emlékeket, amikről korábban csak olvastam.

– *Másodszer, azt mondja. Ez azt jelenti, hogy többször megfordult az Örök Városban?*

– Megmosolyogtató, de akkoriban egy hónapon belül kétszer. Egy egyháztörténeti versenyek is az volt ugyanis a díja, hogy Rómába utazhattunk. Abban a csapatban három voltunk. Mindez 2001-ben történt; a verseny a kétezres szentévhez kapcsolódott. A második alkalommal mindenki csodálkozott: honnan tudom, hogy melyik sarkon kell befordulni? Mondtam büszke öntudattal, hogy három hete is itt sétáltam...

– *De aztán járt oda egyetemre, ugye?*

– Hosszabb találkozásom akkor volt a várossal, amikor a doktori értekezésemen dolgoztam. Kétszer két hónapot töltöttem Rómában. Az egészen más volt, nem turistáskodás. Ráadásul mindkétszer télen lehettem ott, január-februárban. Nagyon más volt ott feküdni, ott kelni, ott menni boltba, ott utazni a villamossal, és kóborolni a világotutazók

nélküli városban. Az volt a feladat, hogy minél több helyre eljussunk. Múzeumokba, galériákba, kiállításokra, templomokba, katakombákba.

– *Latinul tudott, nyilván egyre több mindent értett olaszul.*

– A Római Brit Iskolában laktam a társaimmal. Hetente volt egy megbeszélésünk, de az nem volt sem túl hosszú, sem túlságosan megterhelő. Ezen kívül beültünk előadásokra az Augustinianumban, a patrisztikus intézetben. Hogy válaszoljak a kérdésre: nem jártam Rómában egyetemen, de egy kurzust azért nagyjából végig tudtam hallgatni, így egy kicsit ez is megadatott. Mindenesetre ez volt életemben az az időszak, amikor a legszabadabbnak és a legboldogabbnak éreztem magam.

– *Kicsivel korábbra vonatkozik a kérdésem: miért választotta a papi hivatást?*

– A középiskolában is sok hatás ért ezzel kapcsolatosan, de leginkább a szekszárdi kötődés volt meghatározó. Szellemi perspektívát találtam benne. A teológia és a liturgia szempontjából gazdagságot éreztem az egyházban. Mindig volt még tovább. Nem adódott olyan, hogy kimerítettem, megvan, föltehetem a polcra, hanem mindig nyíltak új távlatok, vagy éppen még mélyebbre lehetett hatolni valamiben. Ahogy nőtem, egyre többet értettem, láttam, tapasztaltam. Elhivatottságot éreztem arra, hogy egy életen át ezzel foglalkozzam, és azt gondoltam, hogy talán másoknak is érdemes megmutatnom, hogy mire jutottam. Ebben szívesen közreműködnék. Nagyjából ez volt az elszánásom.

– *A rabbiképzősök számára a budapesti bölcsészkar kötelező. A római katolikus hittudományi főiskolákon ugyanakkor nincs hasonló előírás.*

– Nincsen.

– *Ön egyedülálló módon mégis egyszerre több végzettséget szerzett. Miért?*

– Vágyam volt, hogy a latint, ha lehet, ne hagyjam abba. Tényleg igazán jól ment, érdekelt. Beadtam a papírt a PTE bölcsészkarára, fölvettek maximális pontszámmal.

– *Győzte? Persze, utólag ez már ostoba kérdés.*

– Nem volt kis feladat. Három szakról volt szó. Egyrészt jártam a hittudományi főiskolára. Ehhez kapcsolódott a papképzés. Utóbbi nem csak azt jelentette, hogy részt kell venni a tanórákon és levizsgázni. Együttélésről is szó van, olyan képzésről, formálódásról, ami a papságot segíti elő. Tehát nem lehetett pénteken hazamenni, majd visszatérni hétfőn, hanem a hétvégeket és az ünnepeket is ott töltöttük. Pontosabban az ünnepeket a székesegyházban szolgáltuk végig. Kijártunk plébániákra is, részt vettünk gyakorlatokon... Tényleg húzós volt. Akadt olyan vizsgaidőszakom, nem is egy, amikor tizenhárom-tizennégy kollokviumom volt egy hónap alatt. Az mindig megviselt. De fontosnak tartottam, ha már idejárom, a tanárképzést is elvégezzem. Gondoltam, ne csak a bölcsész szakot fejezzem be, hanem szerezzem meg a pedagógiai végzettséget hozzá.

– *Használja?*

– Igen, óraadó tanár vagyok a hittudományi főiskolán, a Nagy Lajos Gimnáziumban pedig tizenkettedikeseket tanítok egyháztörténetre. A Nagy Lajosban megdöbentem, amikor először beléptem az egyik terembe tavaly szeptemberben. Ebben a tanévben van egy osztály ugyanis, ahol negyvenen vannak. Akkora társaság, mint egy egyetemi előadás. A nevek megtanulása is nagy kihívás számomra. De az előadást meg kell tartani, készülni rá és aztán valahogy számon kérni. A főiskola egészen más. Nagyon kicsi a létszám, és az ott tanulók közül keveseknek van szüksége a latinra. A hittantanároknak a latin választható, csak a teológushallgatóknak kell fölvenniük a tárgyat. Családiás a légkör, lehet személyesnek lenni – a nyelvtanulás nagyon hatékony így.

Egyébként ezt magam is megtapasztaltam, amikor a pécsi latin szakra jártam. Nálunk az évfolyam három hallgatóból állt. Ennél személyre szabottabb képzés nehezen képzelhető el. Ilyesmi, azt hiszem, az angolosoknál vagy mondjuk a közgazdasági karon elképzelhetetlen.

– *Van még?*

– Üzemel. Annyiban lazítottak a feltételeken, hogy felvételnél már nem elvárás a latin tudás. Amikor mi jelentkeztünk, abból indultak ki, hogy mindenki négy évig tanult középiskolában, az az alap, az a beugró. De nem sokáig lehetett az elvárást fenntartani. Talán egy-két évig utánunk még. Hiszen az sem követelmény ma már, hogy ha valaki beiratkozik orosz szakra, tudjon oroszul. Valamikor ez sem fordulhatott elő, gondolom.

– *Honnan jött az angol kapcsolat?*

– Középiskolában kezdtem el angolul tanulni. Ahogy meséltem, addig németes voltam. Azt áttettem szakköri formában délutánra, és a latin mellé fölvettem második nyelvként az angolt. Négy év után hasonló szintre jutottam, mint korábban a némettel. Itt, az egyetemen azután két nyelvvizsgát vártak el a diplomához. A német, amint említettem, megvolt, gondoltam, mellé kellene tenni az angolt. Testvérem akkor már Angliában élt, tőle kértem segítséget. Nyelviskolában dolgozik ugyanis. Arra gondoltam, a nyári szünetben eljárnék a náluk futó órákra, és hogy néhány hét a beszédképességemet följavítaná. Oxford mellett, albérletben lakott, hozzá nem költözhettem. De beszélt a közelben élő plébánossal, elmondta neki, hogy papnövendék testvére szeretne angolt tanulni, de nincsen szállása. Az atya nem zárkózott el, kedvesen befogadott arra a pár hétre. Nagyon jól összeharátkoztunk, és a nyelvvizsga is sikerült. Később, diakónus koromban, vagyis utolsó éves papnövendékként visszatértem. Felszentelteként már többet tudtam segíteni, és az angolom is bátrabb volt. Úgyhogy a papszentelésemre és az újmisémrre el is jött az angol atya.

– *Miféle nyelviskola ez? Kinti magyarokat segítő?*

– Nem, angoltanár testvérem Angliába házasodott. Férjének iskolája van, ahol nyelvoktatókat képeznek. Ehhez van szükség tanulócsoporthoz, hogy legyen kiken gyakorolni a leendő nyelvtanároknak. Egy ilyen csoportba fértem be.

Végzés után hosszabb ideig érlelődött bennem, hogy szeretnék külföldön továbbtanulni. Kerestem a módját. Hamar világossá vált, hogy valamiféle ösztöndíjra lesz szükségem, hogy finanszírozni tudjam. 2010 második felében talált meg végül a lehetőség. Nemzetközi kutatócsoport alakult a Brit Akadémia támogatásával.

– *Mivel foglalkoztak?*

– Ókeresztény művészettel. Először ijesztő volt, mert addig klasszika-filológiát tanultam, alapvetően szövegekkel foglalkoztunk. De szerencsére voltak művészeti óráink: Nagy Árpád Miklós, a budapesti Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteményének osztályvezetője volt e tárgyban a tanárunk. Rendelkeztem tehát alapfogalmakkal, reméltem, hogy mivel a korszakot ismerem, az antik nyelvek megvannak, átnyergelek: nem szövegeket tanulmányozok, hanem műtárgyakat. Nem különösebben tudtam válogatni a lehetőségek között. A kutatócsoportot vezető professzorok egyike német volt, a másik angol.

– *Olvastam róluk, mind a ketten izgalmas emberek.*

– A német Markus Vinzent pap volt, mielőtt egyetemi tanár lett volna belőle Angliában. Szervezőképessége, problémafelismerő képessége átlagon felüli. Ránézett például egy szövegre, máris javaslatot tett, itt ez a probléma, ott azt írd át, ez nem kell. A másikuk, Allen Brent szinte Vinzent ellentettje volt. Anglikán volt, de épp abban az időben, amikor egyetemi professzoraként működött. Sokkal elmélyültebb alkat. A háttérét adta a folyamatnak, a szakmai tudást, amivel irányt szabott. Arról beszélt, amivel ő foglalkozott. De közvetett módon segített abban, hogy merre haladjak tovább. Ha valamit írtam, soha nem szólt hozzá, nem azt vezényelte, hogy hogy fogalmazzak át egy sort, inkább szemléletet próbált adni. Brent és Vinzent együtt dolgozott a saját kutatásában, és a témavezetésemben is partnerek voltak.

– *Kikből állt a kutatócsoport?*

– Tagja volt több olasz fiatalember, egy német kutató, egy francia lány, Angliából néhányan... Tehát igazán nemzetközi volt a társaság. Érdekes, hogy nem Angliában, ha-

nem Olaszországban találkoztunk. Amikor elmentünk Rómába, arra a két hónapra. Végigjártuk és megnéztük együtt, amit megnézhattunk, beszélgettünk az élményeinkről, benyomásainkról, megosztottuk, hogy ki hol tart a kutatásában.

– *Önt mi motiválta?*

– Gondoltam, hogy abból, amit beteszek a közös munkába, meg amit kiveszek belőle, több dolgot hasznosíthatok majd a saját doktori kutatásaimban, amit a King's College Londonban végeztem.

– *Miről szólt a dolgozata?*

– *Shades of Identity* a címe, magyarra talán úgy fordítanám, hogy *Az önazonosság árnyalatai*, és itt elsősorban vallási identitásról van szó. Alapvetően a pécsi ókeresztény temetővel foglalkoztam. Amikor az attrakcióról beszámoltam nekik, tanácsolták, hogy irányítsam erre a figyelmemet. Nemzetközileg nem túlságosan ismert, kevésbé körüljárt, érintett vagyok benne, és könnyen hozzáférék a magyar nyelvű forrásanyaghoz. A saját ismeretemet és új főlismeréseimet próbáltam beilleszteni abba a szélesebb látásmódba, amelyet a közös munkánk sugallt. Abból indultunk ki, hogy nem volt éles határvonal ebben a korszakban keresztények és nem keresztények között. Innen a cím: árnyalatai voltak az önazonoságnak.

Mindannyian ismerjük a Péter-Pál sírkamrát. Egyértelmű jeleket látunk a díszítésében: a két apostol figuráját, a krisztogramot, az oldalfalakon bibliai történeteket. Adja magát, hogy keresztény ember nyughelye volt, a freskókat keresztény emberek készítették. De ott van a Korsós sírkamra, szintén viszonylag jó állapotban. Nem látunk egyetlen bibliai alakot, figurát, szentet sem. Üvegkorsó tárul elénk, szőlőindák, kerítés az oldalfalakon... A többletjelentés ugyanakkor tetten érhető. Aki ebbe a sírkamrába belépett, valamiféle mondanivalót lelhetett föl ezekben a jelekben. Magam mellett érvelek, hogy nem véletlenül alakult ez így. A képi nyelv közös volt, mindenkire szólt. A keresztény ember számára beszélhetett az eucharisztiaőről a szőlő által, beszélhetett az Édenkertről a kerítés által, ahonnan az ember kizárattott, de a halála után visszatér. De szólt a más vallásúhoz is, hisz ezek a motívumok ugyancsak szerepelni szoktak nem keresztény sírok díszítésein is. Nem voltak tehát olyan élesek a határvonalak.

– *Átjárható volt a jelrendszer?*

– Kicsit buta példa, de talán közelebb hoz minket a megértéshez. Karácsony előtt, amikor elmegyünk üdvözlőlapot vagy csomagolópapírt venni, valamennyire talán fontos számunkra, hogy miben hiszünk. Legyen a képeslapon a Kisjézus és Mária, vagy karácsonyfa és bejgli, esetleg egy csillag a sötét éjben, talán a betlehem. Egy karácsonyi terítőnél vagy szalvétánál pedig még kevesebb az elvárás. És aki nézi, használja, ki-ki gondol magában, amit gondol.

A negyedik századi sírművészet kicsit hasonló lehetett. Olyan túl sok szakember nem állt rendelkezésre, főleg a Római Birodalom határa mentén. Dolgoztak, akik általában a temetőben találtak munkát, kifaragták vagy megfestették azt, amit rendelték tőlük. Bizonyos fokig alkalmazkodtak ahhoz, amit a megrendelő kért. Azt készítették el ugyanis, amit alkotni tudtak. Többé-kevésbé ez mindenki számára egyazon ikonográfiai nyelv volt. Az a fajta éles különválasztás, hogy mi keresztény és mi sem, ami egy püspök beszédében vagy egy teológiai műben jól megfogható volt, a mindennapokban másképp működött. Olyasmí nem valószínű, hogy elhangzott, hogy fúj, vidd innen, erre a képre én rá sem nézek! Együtt éltek, egy társadalomban, együtt látogatták a temetőket, egy mesteremberhez mentek, attól kért mívés munkát a keresztény, a nemkeresztény és a kettő között valahol úton levő is.

– *Egy ekkorai városban egy túlméretezett temetőhöz ráadásul kisszámú művész tartozhatott.*

– Az alkotók vándorló mesterek lehettek inkább. A Balkánon és sok más helyen hasonló síremlékeket találunk. A szerbiai Nišben a régi textilgyár alatt például a Péter-Pálhoz

kimondottan hasonló sírkamrát és abban szinte megegyező kompozíciót tártak fel. Könnyen lehet, hogy egy töről metszett a kettő, vagy legalábbis nagyon szoros kapcsolatnak kellett lennie az alkotók között.

– *Mi volt a doktori disszertáció utóélete?*

– A kutatócsoport eljött Pécsre, rendeztünk egy konferenciát 2012 májusában. Ilyen szempontból tudunk előbbre lépni, a nemzetközi térbe jobban bekerültek a sírkamrák, a téma hazai és külföldi kutatói találkoztak egymással.

– *Angliával is megmaradt a kapcsolata. Emlékszem, tavalyelőtt jelezte, hogy az adventi ünnepkör eseményeiből londoni tartózkodása miatt marad ki darab időre.*

– Kicsivel több mint négy évig éltem Londonban, nagyon jól éreztem magam, talán érthető, ha igyekszem tartani a kapcsolatot. 2019 decemberében az ott élő magyarok hívtak adventi lelki napra. Előfordult az is, hogy nyáron visszamentem helyettesíteni az angol plébániára, ahol szolgáltam. Igyekszem őrizni a barátságokat.

– *A nyelvekről kérdezem most. Olvasom, hogy beszél ógörögül.*

– Beszélni nem beszélek! Holt nyelv, így is álltak hozzá az egyetemen. A beszédre soha nem tanítottak bennünket, csak arra, hogy olvassuk, fordítsuk, értelmezzük az antik szövegeket. Filológia volt ez elsősorban.

– *És a kopt?*

– A kopt tanulására Londonban nyílt lehetőségem. Ha már mentem az ókori nyelvek vonalán, úgy éreztem, nem akkora ugrás. Legalább nem kellett megismerkednem egy új ábécével... Néhány kiegészítéssel a görög betűket használják ugyanis. Így viszonylag egyszerűbb volt a helyzet. Szimpatikus tanárnőnk volt, aki a teológiai tanszékhez tartozott, egy héten egyszer tartott foglalkozást. Jó három évet tölthettem így a kopttal.

– *Nyelvi környezetbe nem jutott el?*

– Nem, semmi ilyen szándékom vagy különös céloim nem volt vele. Egyiptomban sem jártam sosem. Éppen csak erre volt lehetőség. Belevágtam, de kicsit sem bántam meg. A csoporttársaim között volt egy jezsuita pap, aki hetven felett járt. Valamiféle munkájához volt szüksége arra, hogy a kopt nyelv menjen neki, hát bekapcsolódott ő is. Ez alázatra tanított.

– *Olvasom, talán ide kapcsolódik, hogy tagja a Magyar Patrisztikai Társaságnak.*

– Részt vettem a kecskeméti konferenciákon. Köszönhetően a bölcsészkaroknak, ahol olyan kiváló professzorokkal kerültem kapcsolatba, mint Heidl György vagy Somos Róbert, akik az ókeresztény kor neves kutatói. Amikor ide jártam, Pécsen tanított még Kendeffy Gábor, aki most a Károli Gáspár Református Egyetem docense. Valamennyien nagy hatással voltak rám.

Szeretném szóba hozni: abban az időszakban voltam egyetemi hallgató, amikor a pécsi Klasszika-filológia Tanszék vezetője Karsai György volt. Ami tavaly szeptemberben történt vele, nagyon elszomorított és megviselt. Csak emlékeztetőül: a Nemzeti Színház igazgatója arról beszélt a tévében, hogy Karsai képtelen felfogni, hogy mi az a haza, a nemzet meg a kereszténység, merthogy a gondolkodása e téren „kizárólagos és kirekesztő”. Életem egyetemi szakaszában kispap voltam már. Nyilván mindenki tudta rólam ezt. Hangsúlyozni kívánom: semmilyen hátrányos megkülönböztetés nem ért emiatt. Ha Karsai György a keresztényekkel szemben valóban kirekesztő lett volna, nyugodtan elintézhette volna, hogy ne csak ötösök szerepeljenek az indexemben az öt év alatt, amíg odajártam. Többek között nála is számtalan vizsgán vagy szigorlaton kellett felelnem, de egyszer sem diszkriminált engem.

Ugyanez mutatkozott meg abban is, hogy az ókeresztény kor említett neves kutatói mind jelen voltak a tanszékünkön. Kendeffy Gáborral például Szent Ágoston *Vallomásait* olvastuk valamennyien. Ráadásul az öt év egyik legkiválóbb óráját együtt tartotta Czigliányi Zsolt, a hittudományi főiskola akkori rektora, Heidl György, Karsai György,

Kendeffy Gábor és Somos Róbert. Az ő előadásorozatuk az ókor átfogó írásértelmezését adta. Bemutatták, hogy hogyan fordultak a szövegekhez az ókori zsidók, az ókori görögök, rómaiak vagy éppen a korai keresztények. Lenyűgöző volt egységben látni azt, ami máskülönben sokszor szétszabdaltnak tűnt. Karsai egyáltalán nem zárt ki senkit. Kevés hozzá fogható korrekt emberrel és nagyszerű tanárral találkoztam az életben. A vád, ami érte, méltatlan.

– Az OTKA támogatással létrejött kutatócsoportról itt kellene szólnunk, gondolom.

– A programba a most emlegetett nagyok hívtak meg. A szakdolgozatom egy ókeresztény szerző, Chromatius aquileiai püspök és egezeíta műveivel foglalkozott. Ezzel vettem részt a munkában, tartottam előadást Kecskeméten és Budapesten is. A Nemzetközi Patrisztikus Konferencián, Oxfordban találkoztunk újra 2011-ben, ahol a mestereim előadtak, és sok más nemzetközi előadó mellett magam is.

– *Időben nagyjából itt járunk: hazatérése előtt nem sokkal* Miért van szükség a holokauszt emléknapra? címmel közölte nagyhatású írását az egyházmegye honlapja, s vette át azután számtalan fórum, újság és internetes felület.

– „Az a társadalom, amely először csak a zsidók jogainak megnyirbálását engedte, hamar eljutott a teljes kiközösítéshez és az elpusztításhoz. És ez bizony nem áll meg a zsidóknál, előbb-utóbb mindenkire sor kerül, aki nem illik bele a képbe. Ahol az antiszemitizmus felüti a fejét, ott nemcsak a zsidók vannak veszélyben, hanem az egész társadalom, végső soron pedig az emberség”, írtam 2015-ben. Amikor visszajöttem Pécsre, részt vettem a Szent Egyed Közösség által évente szervezett megemlékező vonuláson 2016-ban, sőt egy évvel később is. A Ferences templomtól haladtunk egészen a Kossuth téri zsinagógáig, emlékezve a vészkorszak pécsi áldozataira. De aztán elment tőle a kedvem. Politikusok jelentek meg ott, fel is szólaltak, és arra használták az ünnepeséget, hogy a saját nézeteiket fejtsék ki. Bár az ügyet magát nagyon fontosnak tartanám, ez már nem felel meg az ízlésemnek.

– *Koncerten, színházban viszont rendszeresen lehet találkozni önnel.*

– Kikapcsolódni, szellemileg felfrissülni megyek. Nem anyaggyűjtés a célom, nem a jelenlét gyakorlati hasznát keresem. Egyébként a színház sokáig távoli világ volt számomra. A középiskolában inkább a komolyzenevel kerültem kapcsolatba, kispapként pedig nem toltak afelé, hogy színházban töltsen a szabadidőmet. Meg időm sem lett volna rá. Hanem, történt egyszer, 2013-ban Londonban, hogy egy pécsi pap látogatóba érkezett. Sok minden szóba került közöttünk. Mesélte, hogy Alföldi Róbert rendezésében, a Szegedi Szabadtéri Játékokon bemutatták az *István, a királyt*. S hogy neki nagyon nem tetszik. Kérdeztem, hogy ott volt-e Szegeden? *Nem*. Talán látta az RTL közvetítését? *Nem*. Akkor honnan tudja, hogy nem tetszik? *Több újságcikket is elolvastam róla* – mondta. Ez a felelet szíven ütött. Arra gondoltam, hogy ezt így nem lehet. Az a legkevesebb, hogy elmegyek, megnézem, és utána mondok valamiről véleményt.

Igen ám, de én sem tudtam volna jól véleményt formálni, mert nem ismertem a színház világát, nyelvét és gondolkodásmódját! Mintha valaki részt venne egyetlen misén, és az alapján kijelentené, hogy milyen az egyház. A King's College London belvárosában van, a környékén sok színházzal a West Enden. Az egyikben éppen Ibsentől a *Nórát* játszották. Csalogatónak kiírták, hogyha egy feldolgozását nézed meg az életben, ez legyen az. A két dolog találkozott bennem. Az, hogy a színházzal valamit kellene kezdeni, és az, hogy íme, itt a világ legjobb *Nórája*. Vettem rá jegyet.

– *Milyen volt?*

– Tényleg lenyűgöző. Megtapasztaltam, hogy a színház nagyon is lehet érdekes, és lehet vele hatni az emberekre, akár a fiatalokra is. Szólhat húsba vágó, fontos dolgokról. Ettől kezdve a színház beszippantott. Azok alatt az évek alatt, amiket Londonban töltöttem, megnéztem nyolcvan-száz előadást. Persze, nem mindegyik tetszett maradéktala-

nul, de rengeteg nagyon magas színvonalú előadást láttam. Amikor hazajöttem, már nem két újságcikkre szorultam a saját véleményem kialakításához. Láttam már annyifélet, hogy tudok mihez viszonyítani.

– *Mondja, hogy a színház hat az emberekre. Semmiképp sem vonnék párhuzamot, de az ön prédikációi is.*

– A felkészültség ritkán bosszulja meg magát. Meg sok múlik a közösségen. Nem akarom nevesíteni, de volt olyan helyem, kis falu, egy tucatszi ember, ahol vasárnap délután kettő órakor volt a mise. El lehet képzelni, hogy milyen állapotban voltak a hívek. Leszegett fejjel, szemlesütve hallgattak, mintha azt mondták volna: csak essünk túl rajta. Hiába próbálkoztam bármivel, nem voltak rá vevők. Ott az inspiráció hiányát éltem meg.

Ezzel szemben a templomunkban, ahol most ülünk, finoman fogalmazva sosincs üres ház, sem érdektelen hallgatóság. Alighanem az egyházmegyében ebben a templomban vannak a legtöbben egy vasárnap. Amikor sokan vagyunk, és nagy a csend, mert mindenki figyel, az arra sarkall, hogy amikor kiállok, próbáljak érdekesen beszélni és érvényeset mondani.

– *És az angol nyelvű mise?*

– Egyelőre szünetel. A járványhelyzet miatt felfüggesztették. Nem tudom, hogy újra indul-e valaha. Pedig egyre növekvő volt az érdeklődők köre, hiszen sok külföldről jött hallgatója van a pécsi egyetemnek. Hetente harmincöt-negyvenen jártak, karácsony táján meg még ennél is jóval többen.

Most viszont a húsvétra készülünk. Várjuk a feltámadást.

JELENKOR

magazin 2021

Röhrig Géza

regényrészlete

PRÓZA

Bán Zsófia
Darvasi László
Fodor Janka
Halász Rita
Harag Anita
Hetényi Zsuzsa
Puskás Panni
Szvoren Edina

VERS

Bertók László
Fehér Renátó
Turi Tímea

INTERJÚ

Bösze Ádám
Cseri László
Rohr Róbert
Tompa Andrea

KÜLFÖLD

Havasréti József
P. Müller Péter

JELENKOR-ELŐFIZETÉSÉRT AJÁNDÉKMAGAZIN!

Első alkalommal jelenik meg a *Jelenkor* rendhagyó, színes, 84 oldalas magazinja. A hagyományteremtés szándékával létrehozott, évente egyszer megjelenő kiadványt automatikusan postázzuk mindazok számára, akik 2021-ben egy teljes évre előfizetik szerkesztőségünkön keresztül a *Jelenkor* folyóiratot.

ZSOLNAY
KULTURÁLIS
NEGVED

10% kedvezmény pécsiéknek
a Zsolnay porcelántermékek,
étkészletek, ékszerek
és ezin áruk árából.

Pécs, Felsővámház u. 52.
Zsolnay Kulturális Negyed
Kézműves Boltok Utcája
Nyitva: kedd–vasárnap: 09.00–17.00-ig

zsolnayshop@zsn.hu • Tel: 72 500 385

www.zsolnaynegyed.hu

PÉCSI SÓR
PREMIUM LASER

PÉCS
& KULTÚRA
VÁROSA

